

Рубан В. М., студентка
Куш Е. О., к. філол. н., доц.
Запорізький національний технічний університет

ЕТНОНІМ vs. ЕТНОФОБІЗМ

Віддзеркалення особливостей етнонаціонального світосприйняття здійснюється номінативними одиницями на позначення представників різних націй, народів, етносів: етнонімами та етнофобізмами. Етноніми є номінативними одиницями на позначення націй, народів, народностей, етнічних єдностей, племен, родів тощо [3, с. 130]. Сам термін «етнонім» почав використовуватися у працях етнографів, істориків ще на початку ХХ століття. У мовознавстві він набув поширення лише в 70-ті рр. ХХ століття.

За об'єктом номінації та обсягом номінованої спільноти етноніми розподіляються на макроетноніми та мікроетноніми [4, с. 37]. Якщо перші охоплюють генетично неоднорідні великі етноси, назви різних за обсягом етнічних єдностей (напр., *American, Russian*), то етноніми другої групи використовують для номінації тих спільнот, члени яких є представниками єдиного племені, народності, нації, народу, етносу (напр., *Bulgarian, Kurd, Romanian*). Крім того, лінгвісти пропонують розрізняти також автоетноніми, що використовуються представниками певної спільноти для самоназви (напр., *Deutschen* – німці, *magyarok* –

угорці, *hayer* – вірмени) та алоетноніми (зовнішні етноніми) – назви етносу, надані іншим (напр., *Armenian, German, Hungarian*). Зовнішні етноніми вказують на етнічну, територіальну та історичну визначеність та уявлення народу про інших [5, с. 64]. Автоетноніми надають інформацію про самосвідомість, самооцінку певної нації. Існування авто- та алоетнонімів свідчить про чітке розмежування представників своєї та чужої нації, що виникло в людей із появою етнічної самосвідомості [100, с. 12].

Виокремлюють також групу назв, які є близькими до етнонімів, але водночас мають свою номінативно-семантичну специфіку [4, с. 49]. До них належать ономастичні одиниці, що утворюються від різних географічних назв (топонімів) (напр., *Caucasian, Londoner*). Крім того, вирізняють також релігійніми, що називають індивідів за ознакою їх віросповідання (напр., *Galilean, Muslim, Protestant*) [4, с. 50]. Вказані лексичні одиниці є нормативними, загальноприйнятими, офіційними засобами позначення расово-етнічних єдностей та їх представників.

Етнофобізми є емотивно-оцінними найменуваннями етносів. Негативна характеристика референтів закладена в конотативному компоненті семантики цих номінативних одиниць та неподільно пов'язана з їх денотативним компонентом [1, с. 97]. Відтворюючи складний асоціативний потенціал упереджених уявлень одного етносу про інший, ці етнонімічні назви є засобами образного позначення іноземців, в основу творення яких покладено різноманітні номінативні моделі: скорочення вже існуючих етнонімів (*Jap – японець; Paki, Pakki – пакистанець*); їх морфологічні перетворення (*Amerasian – американець азійського походження; Nigoricap – мулат напівкорейського, напівафриканського походження*); використання власних імен на позначення цілого етносу або його представників (*Dago від Diego – іспанець, португалець, мексиканець; Ivan – росіянин*); метафоричні (*aubergine – афроамериканець, goose – євреї*) та метонімічні (*raghead – араб*) перенесення [2, с. 9-10].

Сферою функціонування етнофобізмів є, насамперед, неофіційне мовлення. Використання таких одиниць в інституційних видах дискурсу не тільки суперечить комунікативно-прагматичним нормам офіційного спілкування та вимогам політичної коректності, але й є відкритим виявом ксенофобії, тобто ворожого та боязкого ставлення до чужоземців, їх культури, релігії, традицій тощо.

Література

1. Антонченко Т. М. Лінгвістичні особливості функціонування етнонімів та етнофобізмів (на матеріалі англійської мови) // Вісник Київського лінгвістичного університету. Серія Філологія. К. : Видавничий центр КДЛУ, 1999. Т. 2, № 1. С. 95-103.
2. Артемова А. Ф. Лингвистическое и социальное в этнических прозвищах // Вопросы романо-германской филологии (лексикология,

грамматика и текстология): межвузовский сборник научных трудов. Пятигорск : ППИИЯ, 1984. С. 8-12.

3. Арутюнов С. А. Этнонимы // Вопросы языкознания. М. : Наука, 1971. № 4. С. 130-133.

4. Бартминський Е. Языковой образ мира : очерки по этнолингвистике М. : Индрик, 2005. 512 с.

5. Лягошняк Г. М. Круглова О. В. Підходи до визначення принципів розмежування етнонімів та етнофоронімів // Тези доповідей і повідомлень наукового семінару «Реконструктивні можливості ономастики». К. : ІУМ НАН України, 1995. С. 64.